

zijn samengesteldheid van eigenschappen, niet geven. De zedelijke persoonlijkheid wordt alleen door het gezicht weerspiegeld, als het gemoed in volslagen rust is.

Evenals Buytewech gaf Hals (gevolg van zijn impressionisme) tooneelshouding en uitdrukking. Maar Buytewech heeft, voor zoover bekend, geen portretten gemaakt; alleen groepen. Daar was de tooneelshouding niet misplaatst. In portretten past ze minder. In een groep moet iets gebeuren; dat wordt verwacht en zelfs vereischt. In een portret eer het tegendeel. Het rechtstreeksche contact van den zitter, in zijn eenzaamheid, met den beschouwer, sluit feitelijk zulk een houding van nature uit; als iets onverdragelijks. Het standpunt is dus gerechtvaardigd, een „houding” af te keuren in een portret; niet als kunstwerk, maar als portret.

Doch met de Italiaansche Renaissance, toen het portret een zelfstandig genre werd en ophield deel uit te maken van een religieuze voorstelling, was de nieuwe opvatting omtrent het portret (dank zij den zuidelijken geest, die zich actiever naar buiten uit, in gebaar en gelaatsuitdrukking) in de mode gekomen, en de nieuwe opvatting had de wereld veroverd.

Scorel en Moro waren reeds voorgegaan in sommige portretten; de meeste lateren zouden volgen, in sterkere of zwakkere mate, al naar hunnen aard. Ook Rembrandt een korten tijd, in zijn vroege middelperiode; sterk zelfs in zijn Zelfportret met Saskia op de schoot, te Dresden. Maar zonder de natuurlijke, ongedwongen levendigheid van Hals; doordat — ten gevolge van zijn minder vurig temperament — de bewegelijkheid niet van binnen uit kon groeien, maar er van buiten op moest worden gelegd. Bij Hals is de levendige tooneelspel-allure een gevolg (onbewust, ongezoekt, gevolg van zijn geestelijk-impressionistische kunst, dat we dus op den koop toe nemen als noodzakelijkheid); bij Rembrandt is ze een middel (verstandelijk bedacht en toegepast, om een effect van natuurlijkheid te bereiken; met het resultaat, dat het tegenovergestelde is bereikt, dat starheid is verkregen).

Hals was in het geven van het levendige, doordat de natuurlijkheid hem eigen was, gedurende langen tijd verre Rembrandt's meerdere; en waar Rembrandt's werk jaren lang al het onaangename, tot zelfs ongenietbare, vertoonde van de nog niet overwonnen onnatuurlijkheid en opgeschroefdheid, daar was Hals' werk, van den eersten beginne af aan, „zuiver” werk, dat onvermengd genot verschaft. Maar Hals, die zich niet door problemen liet kwellen, steeg niet in peil, hoogstens in techniek. Rembrandt daarentegen steeg in beide, zoodat hij eenmaal, in den zgn. Titus met den Valk, Hals den loef af zou steken door, bij gelijke impressionistische techniek, dieper inhoud te geven. Waar echter Rembrandt niet hetzelfde op betere wijze gaf, maar iets beters op dezelfde wijze, daar mag worden